

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

4-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/4 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Abduraxmonov Mirsaid Muzaffarovich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING HUQUQIY ASOSLARI YARATILISHI	10-16
<i>Atamuratova Dilafroz</i> TURKISTON VAQTLI MATBUOTI TARIXI: XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI	17-22
<i>Abdushukurova Iqbol</i> TARIXIY KVESTLARNI TASHKIL QILISH USULLARI	23-27
<i>Redjapov Doniyor</i> JANUBIY OROLBO'YI AHOLISI HARBIY SAN'ATINING TARIXIY ILDIZLARI XUSUSIDA	28-31
<i>Sultanov Samandar</i> QUYI ZARAFSHON VODIYSI GEOGRAFIK XUSUSIYATI: PALEOEKOLOGIYASI JARAYONLARIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	32-35
<i>Matyakubov G'ayrat</i> XORAZM VOHASIDA IJTIMOIIY-IQTISODIY VA ETNIK-MADANIY MUNOSABATLAR RIVOJLANISHIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR (XIII-XV ASRLAR).....	36-39
<i>Eshkuvatov Muhammad Keldiyor o'g'li</i> MARKAZIY OSIYO BOZORLARI (XIX ASR YEVROPALIK SAYYOHLAR NIGOHIDA)	40-45
<i>G'aniyev Mirjalol</i> QADIMGI TURKLARDA IJTIMOIIY HAYOT	46-51

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Abdullaev Altinbek</i> KORXONALARDA UN MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRARISH LOYIHASI BOSH BYUDJETINING METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	52-66
<i>Latipov Ashur Ali, Umarova Muzira</i> INVESTITSIYA STRATEGIYASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	67-71
<i>Rustamova Sayyora</i> STRATEGIK BOSHQARUV-RAQOBAT USTUNLIGINING ASOSI	72-77
<i>Буранова Лола, Арипова Азиза</i> РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТА ДОСУДЕБНОГО РАЗРЕШЕНИЯ НАЛОГОВЫХ СПОРОВ	78-87
<i>Maxkamov Navruzjon Tuxtamishovich</i> KORXONALAR BOSHQARUVIDA "YASHIL" IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI QO'LLASH AHAMIYATI	88-94

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Saidov Hakim G'afurovich</i> TALABALARNI HARBIY VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH – DAVLAT SIYOSATI DARAJASIDA	95-98
<i>Kadirova Ziyoda</i> ILMIY IJODNING IJTIMOIIY, MADANIY VA TARIXIY O'LCHAMLARI	99-104

<i>Muzaffarov Navruzxon Baxronovich</i> SHAYX XUDOYDOD VALINING INSON VA OLAM MUNOSABATLARIGA OID QARASHLARINING FALSAFIY TAHLILI	105-108
<i>Raxmatova Mexrinoz Majitovna</i> YOSHLAR MA'NAVIY SALOHİYATINI YUKSALTIRISH BORASIDAGI DAVLAT SIYOSATINING NAZARIY-HUQUQIY VA FALSAFIY ASOSLARI	109-113
<i>Karimova Lola Muzafarovna</i> IJTIMOIY MOBILLIK NAZARIYASIGA YONDASHUVLARNING TARIXIY TAHLILI	114-119
<i>Jumayeva Shahlo Suyunovna</i> JAN POL SARTRNING EKZISTENSIAL FALSAFASIDA ERKINLIK VA YOLG'IZLIK MASALALARINI YORITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	120-125
<i>Djurayev G'olib</i> JAN POL SARTR VA ALBER KAMYU FALSAFIY QARARSHLARIDA ERKINLIK MASALASI	126-130
<i>Rajabov O'tkirjon</i> KONSENSUS MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA "TEMUR TUZUKLARI" ASARINING AHAMIYATI	131-134
<i>Bekmuhammadova Sabrina Ismoil qizi</i> GENDER ZO'RAVONLIGIGA QARSHI KURASH CHORALARI	135-139
<i>Xudoykulov Azamat, Beshimova Aziza</i> MA'NAVIY BARKAMOL INSON TUSHUNCHASI VA UNING MOHIYATI	140-144

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abduganiyeva Djamila Rustamovna</i> MACHINE TRANSLATION POST-EDITING THROUGH A HERMENEUTIC LENS	145-151
<i>Murtazayeva Xadicha</i> INGLIZ VA O'ZBEK TIBBIY TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	152-155
<i>Несунбаева Саодатхан</i> ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕДАЧИ АМЕРИКАНСКИХ ДИАЛЕКТИЗМОВ И ПРОСТОРЕЧИЙ В РУССКИХ ПЕРЕВОДАХ "ТОМА СОЙЕРА"	156-160
<i>Axmedjanova Farida, Toirova Shohida</i> XX ASRDA AYOL OBRAZINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOTI	161-165
<i>O'rinova Shoxsanamxon Nosirjon qizi</i> TAHDID NUTQIY AKTLARI: LINGVOPRAGMATIK TAHLIL VA MENASIV KOMMUNIKATSIYA XUSUSIYATLARI	166-170

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Salaev Nodirbek</i> PENITENSIAR TIZIM VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI O'RNI	171-178
<i>Турсунов Ойбек Батирович</i> МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА ГОСУДАРСТВ РЕГИОНА ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	179-184
<i>Xakimova Inobatxon</i> XOTIN-QIZLAR HUQUQLARINING XALQARO HUQUQ DOIRASIDA SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI	185-191

<i>Мардонов Амиржон Шерзод угли</i> ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СИСТЕМЕ БАНКОВСКОГО СКОРИНГА	192-202
<i>Jonuzoqova Yulduz Izzatulla qizi</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARI SOHASIDAGI TRANSMILLIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA KONVENSIONAL VA INSTITUTIONAL MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	203-207
<i>Xolmo'minov Shavkat Jumaevich</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI HUQUQIY TA'MINLASH SOHASIDAGI MUHIM TASHABBUSLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	208-215
<i>Khudayberganova Nigina To'liq qizi</i> THE NOTION AND CODIFICATION OF THE LAW ON SPECIAL MISSIONS IN INTERNATIONAL LAW	216-221
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ВОПРОСАХ ИНТЕРНЕТ-ЮРИСДИКЦИИ: ТЕНДЕНЦИИ УНИФИКАЦИИ ПРАВОВЫХ НОРМ И ПЕРСПЕКТИВЫ УЧАСТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В ГЛОБАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМАХ РЕГУЛИРОВАНИЯ ...	222-229
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI DALILLARNI TO'PLASH VA TAHLIL QILISHDA INTERPOL VA EUROPOL TAJIRIBASI: O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY AHAMIYATI	230-236
<i>Qilichova Kamola Luqmonxon qizi</i> DINIY MAZMUNDAGI MATERIALLARNI QONUNGA XILOF RAVISHDA TAYYORLASH, SAQLASH, OLIB KIRISH VA TARQATISH JINOYATLARINING YURIDIK TARKIB BELGILARI	237-248
<i>Shagilov Pulatbek Koptleuovich</i> BEZORILIKNING VIRTUAL YUZI: HUQUQIY BAHOLASH VA JAVOBGARLIK MASALALARI	249-256
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Imomov Sirojiddin Ilxomovich</i> SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA KASBIY-PEDAGOGIK TA'MINOTINING AHAMIYATI	257-263
<i>Khayrova Madina Rasimovna</i> NATYURMORT JANRIDA ISHLAGAN RASSOMLAR ASARLARINING REKONSTRUKTIV TAHLILI	264-269
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MAKTABGACHA YOSHDA NUTQ RIVOJI BOSQICHLARI	270-273
<i>Xudaykulova Shaxlo Mamaniyozovna</i> AXLOQIY RIVOJLANISH VA NEYROPEDAGOGIK USULLARNING O'ZARO TA'SIRI	274-278
<i>Shakirova Dildora Abdumalikovna</i> NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI XORIJIY VA MILLIY TAJRIBA ASOSIDA BAHOLASH	279-285
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i> TABIY FANLAR DARSLARINI TASHKIL ETISHDA INTENSIV METODLARNING QO'LLANILISHI	286-290

Baltayeva Ma'mura, Davletova Bikajon

MEDIA LITERACY TEACHING METHODOLOGY 291-294

Received: 05 May 2025
Accepted: 15 May 2025
Published: 30 May 2025

Article / Original Paper

THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF WOMEN'S RIGHTS WITHIN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL LAW

Khakimova Inobatkxon Marksova

Chief specialist of the "Development Strategy" Center

Abstract. This article discusses the issue of ensuring the rights of women in the world. Based on the analysis of international acts aimed at protecting the rights and interests of women, in particular, in the UN Charter and the Universal Declaration of Human Rights, as well as in a number of other international treaties and conventions created on the basis of these acts, conclusions are given regarding discrimination against women.

Keywords: women, CEDAW, declaration, convention, women's movement, feminism, discrimination, gender discrimination, equality, gender equality.

XOTIN-QIZLAR HUQUQLARINING XALQARO HUQUQ DOIRASIDA SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI

Xakimova Inobatkxon Marksova

"Taraqqiyot strategiyasi" markazi bosh mutaxassisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada jahon hamjamiyatida xotin-qizlarning huquqlarini ta'minlash masalasi ko'rib chiqilgan. Xotin-qizlarning huquqlari va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan xalqaro hujjatlarning, xususan BMTning Nizomi va Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi hamda ushbu qonun hujjatlari asosida vujudga kelgan boshqa qator xalqaro shartnomalar va konvensiyalarda xotin-qizlarning tabiiy huquqlari ta'minlash bilan bir qatorda, siyosiy va iqtisodiy hayotda xotin-qizlarni kamsitilishiga yo'l qo'yilmasligini ilmiy tahlil qilingan va xulosa berilgan.

Kalit so'zlar: xotin-qizlar, CEDAW, deklaratsiya, konvensiya, ayollar harakati, feminizm, diskriminatsiya, jinsga ko'ra kamsitish, teng huquqlilik, gender tenglik.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI4Y2025N30>

Kirish. Inson huquqlari har bir insonning munosib va erkin hayot kechirishi uchun zarur bo'lgan sharoitlardan kelib chiqadi. Bu huquqlar ikki asrdan ortiq vaqt davomida bosqichma-bosqich shakllangan. Xotin-qizlarning jamiyat va oiladagi o'rni masalasi qadimgi davr faylasuflarini ham doimo o'ylantirib kelgan. O'rta asrlarda ayollar jamiyat hayotida faol ishtirok etish, mulkka egalik qilish, shartnomalar tuzish kabi huquqlarga ega bo'lgan. Ana shu tarixiy yondashuvlar keyinchalik feminizm nazariyasining shakllanishiga zamin yaratdi. Keyinchalik feministik harakatlar ayollarning boshqa huquqlarini himoya qilishlarini talab qilishlarida namoyon bo'ldi.

Bu yo'nalishda sezilarli o'zgarishlarga XX asrda xotin-qizlarning saylov huquqi harakati (sufrajizm) kengaygan paytda erishildi. XX asrning birinchi yarmidagi ayollarning ommaviy harakati natijasida bir qator davlatlar qonunchiligida ayollar huquqlariga oid qoidalar mustahkamlangan [8]. Ularning ushbu harakatlarida siyosiy va iqtisodiy hayotda xotin-qizlarni kamsitilishiga qarshi chiqishganligini ko'rishimiz mumkin.

Xotin-qizlar huquqlari sohasida xalqaro hamkorlikning yuqori darajasining boshlanishi Ikkinchi jahon urushidan keyin BMTning tashkil etilishi bilan birga qo'yildi [9]. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tashkil topganidan beri erkaklar va ayollar o'rtasidagi tenglik inson huquqlarining eng asosiy kafolatlaridan biri bo'lib kelmoqda. 1945-yilda qabul qilingan Birlashgan Millatlar Tashkilotining Nizomi uning oldiga "insonning asosiy huquqlariga, inson sha'ni va qadr-qimmatiga, erkaklar va ayollarning teng huquqliligiga ishonchni yana bir bor tasdiqlash" vazifasini qo'ydi. Nizomning 1-moddasida [1] Birlashgan Millatlar Tashkilotining maqsadlaridan biri "irqi, jinsi, tili va dinidan qat'iy nazar" barcha uchun inson huquqlari va asosiy erkinliklariga hurmatni rag'batlantirish va rivojlantirish hisoblanadi. Jinsga ko'ra kamsitishning ta'qiqlanishi Nizomning 13- va 55- moddalarida [1] yana bir bor tasdiqlangan.

1948-yilda qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining eng muhim qoidalaridan biri 2-moddada mustahkamlangan. Unga ko'ra, har bir shaxs Deklaratsiyada e'lon qilingan barcha huquq va erkinliklarga irqi, rangi, jinsi, tili, dini, siyosiy yoki boshqa e'tiqodlari, milliy yoki ijtimoiy kelib chiqishi, mulki yoki boshqa holatidan qat'iy nazar ajratilmasligi belgilangan [14]. Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasining ushbu moddasiga asoslanib, diskriminatsiyaga qarshi xalqaro qonunchilik rivojlandi hamda aksar davlatlarning Konstitutsiyalarida hamda milliy qonunchiligida o'z ifodasini topdi.

Erkaklar va ayollar o'zlarining inson huquqlaridan teng ravishda foydalana olishlari kerakligi haqidagi tushuncha inson huquqlari bo'yicha barcha asosiy xalqaro hujjatlarning bir qismidir. Inson huquqlari to'g'risidagi Bill deb ataladigan hujjatlar — Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi va ikkita Pakt: "Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar to'g'risidagi xalqaro Pakt" va "Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro Pakt" nafaqat ochiq-oydin kamsitmaslik va tenglik tamoyillariga, balki, inson huquqlariga oid yanada ixtisoslashgan shartnomalar ishtirokchi-davlatlari ularda ko'rsatilgan huquqlarni hech qanday o'zgartirmasdan hurmat qilishlari va ta'minlashlari kerakligini belgilaydi [6].

Erkaklar va ayollarning barcha inson huquqlaridan foydalanish tengligi xalqaro huquq tomonidan tan olingan asosiy tamoyillardan biridir va inson huquqlari bo'yicha yirik xalqaro shartnomalarda mustahkamlangan. Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt har bir insonning insoniy qadr-qimmatiga uchun asos bo'lgan inson huquqlarini himoya qilishni nazarda tutadi [11]. 3-moddada "ushbu Paktda ishtirok etuvchi davlatlar erkaklar va ayollarning ushbu Paktda nazarda tutilgan barcha iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlardan foydalanishda teng huquqliligini ta'minlash majburiyatini oladilar" deb ta'kidlanadi. 7-modda esa mehnat munosabatlarida tenglik bilan bog'liq bo'lib, "bir xil ish uchun teng haq olishlari" talab qilinadi. 10-modda turmush qurgan va ziyoli ayollarning huquqlarini hisobga olgan holda onalarni tug'ilishgacha va tug'ruqdan keyin himoya qilish hamda ziyoli ayollarning ish joyidagi farovonligini ta'minlaydi. 13-modda Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasining 26-moddasiga mos holda ishtirokchi davlatlardan har bir insonning ta'lim olish huquqini tan olishni talab qiladi.

Pakt huquqiy jihatdan iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarga doir xalqaro kelishuvlarning huquqiy shaklini birinchi bo'lib tasdiqladi hamda ayollarning erkaklar bilan teng huquqlarga ega bo'lishini talab qiladi. Shuningdek, bir tomonlama nazarda tutilgan fuqarolik va siyosiy huquqlarini va ayollarga bevosita nomlanmaydigan cheklovlarini ifodalaydigan an'anaviy inson huquqlari tamoyillarini yo'q qildi va xotin-qizlarning inson huquqlarini shakllanishi va rivojlanishiga hissa qo'shdi. Fuqarolik va siyosiy huquqlar

to'g'risidagi xalqaro Paktda uning har bir ishtirokchi-davlati o'z hududida va uning yurisdiksiyasi ostidagi barcha shaxslar Paktda e'tirof etilgan barcha huquqlardan foydalanishini va irqi, terisining rangi jinsi, tili, dini, siyosiy yoki boshqa qarashlari, millati yoki ijtimoiy kelib chiqishi, mulkiy holati yoki boshqa holatidan hech qanday farq qilmasligini hurmat qilishi va kafolatlashi shartligi ta'kidlangan.

Ikkala Paktda belgilangan asosiy tamoyillar tenglik va kamsitmaslik tamoyillaridir. Bu tamoyil gender tengligiga urg'u berdi. Har ikki pakt ham o'z muqaddimasida "...barcha insoniyat oilasining a'zolariga xos qadr-qimmatni hamda ularning teng va ajralmas huquqlarini tan olish ozodlik, adolat va yalpi tinchlikning asosi ekanligini e'tiborga oladi. Shuningdek, barcha insoniyat oilasining a'zolariga xos qadr-qimmatni hamda ularning teng va ajralmas huquqlarini tan olish ozodlik, adolat va yalpi tinchlikning asosi ekanligini e'tiborga olib, bu huquqlar inson shaxsiga xos bo'lgan qadr-qimmatdan kelib chiqishini e'tirof etib, Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasiga muvofiq, qo'rquv va muhtojlikdan ozod bo'lgan, fuqarolik va siyosiy erkinlikdan foydalanuvchi ozod inson shaxsi ideali har bir odam o'z iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlaridan foydalanishi mumkin bo'lgan sharoit yaratilgandagina ro'yobga chiqishi mumkinligini ta'kidlaydi..." [2]. Ya'ni, ushbu inson huquqlari Paktlari va Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasining shukhi shundaki, ayollar erkaklar bilan bir qatorda teng huquqlilik asosida fuqarolarning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlaridan foydalanadilar. Inson huquqlarini baholash, amalga oshirish, qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish hamda inson huquqlari bilan bog'liq vaziyatni baholash keng qamrovli bo'lishi kerak.

Dastlabki o'ttiz yillikda BMTning ayollar muammolari bo'yicha faoliyati, birinchi navbatda, ayollarning qonuniy va fuqarolik huquqlarini belgilashga va butun dunyo bo'ylab ayollarning ahvoli haqida ma'lumot to'plashga qaratilgan. Biroq, vaqt o'tishi bilan xotin-qizlarning teng huquqlarini ta'minlash uchun faqat qonunlar yetarli emasligi tobora ayon bo'lib borgan. Gender tengligi uchun kurashning ikkinchi bosqichi Birlashgan Millatlar Tashkiloti tashabbusi bilan ayollarni rivojlantirish bo'yicha strategiya va harakatlar rejalarini ishlab chiqish uchun to'rtta jahon konferensiyasini chaqirish bo'ldi. Amalga oshirilgan sa'y-harakatlar ayollarga faqat ularning rivojlanish ehtiyojlari nuqtai nazaridan qarashdan boshlab, insoniyat faoliyatining barcha sohalarida va bosqichlarida to'laqonli ishtirok etish huquq va imkoniyatlarini kengaytirishga doir bir necha bosqich va o'zgarishlarni bosib o'tdi [3]. BMT ushbu muddat ichida ayollarning erkaklar bilan tengligi rad etilgan va huquqlari poymol etilib kelgan barcha sohalarini aniqlashda muhim rol o'ynadi.

1995-yil sentyabr oyida bo'lib o'tgan Xotin-qizlar bo'yicha to'rtinchi Xalqaro konferensiyada qabul qilingan Pekin deklaratsiyasi va Harakatlar platformasi [4] ayollarning inson huquqlarini amalda ro'yobga chiqarish bo'yicha ishning 12 yo'nalishiga e'tibor qaratadi va ayollarning imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha qator vazifalarni belgilaydi. Ayollar bo'yicha o'tkazilgan uchta jahon konferensiyasi natijalariga asosanib, ular o'z-o'zidan ayollar huquqlarini inson huquqlari sifatida aniq tasdiqlash yo'lidagi muhim qadam sifatida ko'rilmogda. Harakatlar platformasi ayollarga nisbatan kamsitishlarga barham berish, ayollar va erkaklar o'rtasida tenglikka erishishga qaratilgan qator strategik vazifalarni belgilab beradi. U inson huquqlari tamoyillariga asoslangan global siyosiy va huquqiy strategiyalarni o'z ichiga oladi. Aynan harakatlar platformasida davlatlar ayollarning inson huquqlarini himoya qilish majburiyatlarini umumlashtiruvchi ifodasini topdi. Ko'rinib turibdiki, strategik maqsad va

harakatlar ayollar bilan bog'liq barcha jihatlarni qamrab oladi, shuni tushunish mumkinki, xalqaro hamjamiyatning ayollar muammolari va ayollar huquqlariga e'tibori ortib bormoqda — ayollarning asosiy inson huquqlari sohasidagi taraqqiyotga e'tibor qaratishdan tortib, ayollarga nisbatan kamsitishlarga e'tibor qaratishgacha. Harakatlar platformasi butun dunyo bo'ylab gender tengligi umumiy maqsadiga erishish yo'lida ayollar umumiy muammolarga duch kelayotganini, bunga faqat erkaklar bilan birgalikda va hamkorlikda erishish mumkinligini ta'kidladi.

Yangi ming yillikning kelishi bilan jahon hamjamiyati gender tengligiga erishish maqsadi va dunyodagi boshqa dolzarb global vujudga kelgan masalalarni, xususan, ushbu maqsadni amalga oshirish o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni tobora ko'proq anglab yetmoqda va ta'kidlamoqda [16]. 2000-yil sentyabr oyida BMTga a'zo davlatlar sammitida qabul qilingan "Mingyillik deklaratsiyasi"da aniq aytilganki, gender tengligini targ'ib qilish qashshoqlik va ochlikni kamaytirishning muhim sharoiti va rivojlanish sharti hisoblanadi. 2000-yilda xalqaro hamjamiyat 2015-yilning aniq muddatlari bilan erishilishi kerak bo'lgan sakkizta rivojlanish maqsadini kelishib oldi. Yetti maqsad bo'yicha ularga erishishning aniq ko'rsatkichlari aniqlandi. Inson huquqlari nuqtai nazaridan kamchiliklardan xoli bo'lmasa-da, Mingyillik Rivojlanish Maqsadlari muhim siyosiy majburiyat bo'lib, dunyoning eng katta muammolarini hal qilish bo'yicha sa'y-harakatlarni xalqaro qo'llab-quvvatlagan. Ayollar huquqlari nuqtai nazaridan "Mingyillik rivojlanish maqsadi"ning 3-maqsadi gender tengligi va ayollar huquqlarini kengaytirishga qaratilgan. Biroq unga hamroh bo'lgan o'ziga xos ko'rsatkich faqat 2015-yilga qadar ta'limdagi gender tafovutlarini yo'q qilishni talab qilgan. Qizlarning ta'lim olish imkoniyati gender tengligining zaruriy sharti bo'lsa-da, bunday tor chora gender tengligi va ayollar huquqlarini kengaytirish yo'lidagi taraqqiyotni o'lchash uchun yetarli emas. 5-maqsad 1990-yildan 2015-yilgacha bo'lgan davrda onalar o'limi koeffitsiyentini to'rttdan uchga qisqartirishdan iborat. Afsuski, 2010-yilda Mingyillik rivojlanish maqsadlari bo'yicha Bosh Assambleyaning Oliy darajadagi yalpi majlisida ma'lum bo'ldiki, homilador ayollar va yangi tug'ilgan chaqaloqlarning hayotiga xavf soluvchi tahdidlarni bartaraf etish uchun yetarli bilim va ko'nikmalar mavjud bolishidan qat'iy nazar, belgilangan maqsadlarning barchasidan ushbu maqsadni amalga oshirish eng murakkabidir. 2010-yilda Bosh kotib butun dunyo bo'ylab ayollar va bolalar salomatligini yaxshilash uchun zarur bo'lgan asosiy harakatlar sanab o'tilgan ayollar va bolalar salomatligi bo'yicha Global strategiyani ishlab chiqdi.

Turli hududlar va mamlakatlarning notekis rivojlanishi tufayli 2015-yil 25-sentyabrda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Nyu-Yorkdagi shtab-kvartirasida Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Sammiti ochildi va rasman "Dunyomizni o'zgartirish: Barqaror rivojlanish bo'yicha 2030 kun tartibi"ni, jumladan, 17 ta rivojlanish maqsadlarini qabul qildi. Beshinchi maqsad – "Gender tengligiga erishish va barcha ayollarning imkoniyatlarini kengaytirish". Birlashgan Millatlar Tashkilotining Kun tartibida shunday ta'kidlangan: "Gender tengligi va ayollar va qizlarning huquqlarini kengaytirish barcha maqsad va maqsadlarga erishish yo'lidagi taraqqiyotga hal qiluvchi hissa qo'shadi. Agar insoniyatning yarmi o'zining barcha huquq va imkoniyatlaridan mahrum bo'lishda davom etsa, inson salohiyatini to'liq ishga solish va barqaror rivojlanishga erishish mumkin bo'lmaydi... Ayollar va qizlarga nisbatan kamsitish va zo'ravonlikning barcha shakllari, shu jumladan erkaklar va o'g'il bolalar tomonidan ham barham topadi" [5]. Demak, butun dunyoda barqaror rivojlanishga erishish uchun umuman inson huquqlarini hurmat qiladigan va teng imkoniyatlarni hurmat qiladigan

dunyoni barpo etish zarur. Shu bilan birga, xotin-qizlarning o'zni, siyosiy, iqtisodiy, madaniy-ijtimoiy hayotdagi mavqeyini oshirish, ayollar huquqlarini himoya qilish, gender tengligini ta'minlashga e'tibor qaratishimiz zarur.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti vakili bo'lgan xalqaro hamjamiyat ayollarning ijtimoiy holatini obyektiv baholash uchun maxsus ko'rsatkichlarni ishlab chiqdi. Siyosiy sohada, bu xotin-qizlarning siyosiy va fuqarolik huquqlari, ularning siyosiy ishtiroki darajasi, noroziligini ko'rsata olish erkinligi. Kasbiy sohada bu mehnat qilish huquqini amalga oshirish darajasi, unga haq to'lashning adolatligi, ish joyida lavozimida ko'tarilish imkoniyati, ishlab chiqarish va oilaviy rollarni birlashtirish shartlari. Shuningdek, oila, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat, zo'ravonlikdan himoya qilish kabi ko'rsatkichlar ham muhim ahamiyatga ega [16]. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, xotin-qizlar jamiyat hayotiga alohida hissa qo'shib kelmoqda. Ular nafaqat o'z manfaatlarini erkaklarga qaraganda yaxshiroq ifodalaydilar, balki yetakchilik lavozimlarini egallab, siyosiy tizimga ta'sir o'tkaza oladilar.

Xotin-qizlar huquqlarini ta'minlash va himoya qilish sohasida xalqaro huquqiy hamkorlikning doimiy ravishda kengayishi inson huquqlari bo'yicha xalqaro huquq doirasida alohida institutning shakllanishiga olib keldi. Bir qator mualliflar ayollar huquqlarining xalqaro himoyasini xalqaro inson huquqlari huquqi instituti sifatida ko'rib chiqadilar [12]. Biroq, ba'zi G'arb olimlari ayollar uchun xalqaro inson huquqlari huquqini xalqaro huquqning alohida tarmog'i sifatida ajratib ko'rsatishadi. Masalan, R.Kuk ushbu sohaning mavjudligini ayol huquqlari inson huquqlari haqidagi an'anaviy tushunchaga to'g'ri kelmasligi va shuning uchun inson huquqlarini xalqaro himoya qilishning mavjud doktrinasi doirasida ta'minlanishi mumkin emasligi bilan asoslaydi [13]. F.Xamdamonaning fikricha, xotin-qizlar huquqlarini himoya qilish bo'yicha xalqaro hamkorlik juda ko'p sonli xalqaro hujjatlar va mexanizmlarga qaramasdan, xalqaro huquqning alohida tarmog'i emas, balki xalqaro inson huquqlari huquqi doirasidagi kichik tarmoq hisoblanadi. Buni asoslash uchun 1993 yildagi Vena deklaratsiyasi va Harakat dasturiga murojaat qilish mumkin, unga ko'ra: "Ayollar va qizlarning inson huquqlari umuminsoniy huquqning ajralmas, tarkibiy qismidir (18-p). Shundan kelib chiqib, ayollar huquqlarini himoya qilishni xalqaro huquqning alohida sohasi sifatida qarash o'rinli emas [7]. Bu borada biz F.Xamdamonaning qarashlariga qo'shilgan holda, ayollarning huquqlarini Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasida ham inson huquqlarini jinsiga ko'ra ajratishga yo'l qo'yilmasligi belgilanganini qo'shimcha qilishni lozim topdik.

Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi 30 ta moddadan iborat bo'lib, ularning har biri insonni kamsitishga yo'l qo'ymaslik tamoyiliga asoslanadi. Ushbu moddalarda insonning irqi, teri rangi, jinsi, tili, dini, siyosiy yoki boshqa qarashlari, milliy yoki ijtimoiy kelib chiqishi, mulkiy holati, tug'ilishi yoki boshqa sabablar bo'yicha farqlanishsiz, barcha uchun teng huquq va erkinliklar kafolatlanadi.

Shuningdek, turli jinsdagi shaxslar ushbu Deklaratsiyada bayon etilgan barcha huquq va erkinliklarga ega ekanligi, shuningdek, xotin-qizlarga inson huquqlarining universalligi va tengligi ularni subyekt sifatida tan olinishini ta'minlaydi.

Xalqaro miqyosda ayollar huquqlari harakati ikki asosiy bosqichdan iborat. Birinchi bosqich diskriminatsiyaga qarshi kurash bilan bog'liq bo'lib, u ayollarga nisbatan kamsitishning barcha shakllarini yo'q qilish to'g'risidagi Konvensiyaning qabul qilinishi bilan yakunlangan. Ushbu davrda sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida, ijtimoiy munosabatlar, siyosiy ishtirok hamda oiladagi tenglik masalalarida kamsitishlarga qarshi chora-tadbirlar

muhim o‘rin egallagan. Shu bilan birga, bu Konvensiyada ayollarga nisbatan zo‘ravonlik masalasi alohida ko‘rib chiqilmagan edi.

Ikkinchi bosqich esa 1980-yillarda boshlanadi. Bu davrda ayollar huquqlariga inson huquqlari doirasida yondashish va ayollarga qarshi zo‘ravonlikka qarshi kurashish ustuvor mavzularga aylandi. Xalqaro xotin-qizlar harakati esa jamiyatda real ta‘sir kuchiga ega bo‘lgan subyekt sifatida qaralib, u huquqiy normalarni xalqaro standartlarga mos ravishda isloh qilishga turtki berdi. Ushbu bosqichning yakuniy nuqtasi sifatida BMT tomonidan ayollarga nisbatan zo‘ravonlikka barham berish to‘g‘risidagi deklaratsiyaning qabul qilinishi hamda BMT Inson huquqlari qo‘mitasi qoshida ayollarga nisbatan zo‘ravonlik masalalari bo‘yicha maxsus ma‘ruzachi lavozimining ta‘sis etilishi qayd etiladi.

Xalqaro hamjamiyatning xotin-qizlar huquqlariga e‘tiborining rivojlanishi va yuqorida qayd etilgan xalqaro mexanizmlarning mavzusi va mazmunidan kelib chiqib, biz shuni ko‘ramizki, ayollar huquqlariga bo‘lgan talab asta-sekin tenglik va asosiy inson huquqlaridan foydalanishga asoslangan dastlabki talablardan erkaklar kabi siyosiy, hayotiy va iqtisodiy huquqlarga e‘tibor qarata boshladi. Garchi Konvensiyada oiladagi zo‘ravonlik va ayollarga nisbatan zo‘ravonlik to‘g‘ridan-to‘g‘ri tilga olinmagan bo‘lsa-da, ushbu hujjat xotin-qizlarga nisbatan zo‘ravonlikning barcha shakllarini, shu jumladan maishiy zo‘ravonlikni bartaraf etish bo‘yicha keyingi rezolyutsiya va tavsiyalar uchun asos bo‘ldi [10].

Yuqoridagilardan kelib chiqib xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, xotin-qizlarning inson huquqlari o‘rta asrlardan rivojlanib keldi va BMTning tashkil etilishi hamda Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasining qabul qilinishi uni yangi bosqichga olib chiqdi. Ushbu deklaratsiya qabul qilingandan keyin diskriminatsiyaga qarshi xalqaro qonunchilik rivojlandi hamda aksar davlatlarning Konstitutsiyalarida hamda milliy qonunchiligida o‘z ifodasini topdi. Lekin ushbu normalarning qabul qilinishi va asosiy qonunlarda belgilanishi muammoning hal etilishi hisoblanmaydi. Amaliyotda hali-hanuz xotin-qizlar, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda ta‘lim, sog‘liqni saqlash, iqtisodiy faoliyat va siyosiy ishtirokda teng huquqlilikdan to‘liq foydalana olmayapti. Bu esa, xalqaro huquqiy majburiyatlarni milliy qonunchilikka integratsiya qilinishi bilan birga, ularning real hayotda amalga oshirilish mexanizmlarining kuchaytirilishini taqozo etadi.

Inson huquqlari jinsiga, irqiga yoki ijtimoiy-siyosiy jihatdan kelib chiqishiga qarab bo‘linmas ekan, bu huquqlarning ba‘zilarini tan olish yoki himoya qilish va ba‘zilarini e‘tiborsiz qoldirish mumkin emas. Xotin-qizlarning huquqlari boshqa huquqlar kabi e‘tiborga olinishi va eng dolzarb yoki muhim deb hisoblangan huquqlar bilan birgalikda ko‘rib chiqilishi kerak. Inson huquqlariga kompleks yondashish bu huquqlarning har biriga hurmatni ta‘minlashning yagona yo‘li bo‘lib, ularni mazmuni yo‘q, shunchaki rasmiy toifalarga aylanib qolishiga yo‘l qo‘ymaydi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. BMTning Nizomi. //URL: <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter/full-text> (Murojaat qilingan sana: 20.04.2025).
2. Fuqarolik va siyosiy huquqlar to‘g‘risidagi xalqaro Pakt 1966-yil 16 dekabr. // Rezolyutsiya 2200 A (XXI) Bosh Assambleya. -1966. Muqaddima. //URL:https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml (Murojaat qilingan sana: 20.04.2025).
3. BMTning Inson huquqlari bo‘yicha Oliy komissari sayti (YBKПЧ ООН).// URL: <https://www.un.org/ru/conferences/women> (Murojaat qilingan sana: 17.04.2025).

4. Доклад четвертой Всемирной конференции по положению женщин, Пекин, 4–15 сентября 1995 года (издание Организации Объединенных Наций, в продаже под № R.96.IV.13), глава I, резолюция 1, приложения I и II.). // URL: <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20R.pdf> (Murojaat qilingan sana: 02.04.2025).
5. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года от 25 сентября 2015 г. // Резолюция 70/1 Генеральной Ассамблеи). -2015. - Ст. 4/44. С.8. //URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ares70d1_ru.pdf (Murojaat qilingan sana: 03.003.2025).
6. Article 2(1) and Article 3 ICCPR; and Article 2(2) and Article 3 ICESCR. See with regard to the 15 specialised treaties for example Article 2(1) CRC and Article 1(1) CMW. See on the matter also M. Pentikäinen, The Applicability of the Human Rights Model to Address Concerns and the Status of Women (Helsinki: The Erik Castrén Institute of International Law and Human Rights Research Reports, Publications of the Faculty of Law University of Helsinki, 1999) at 17
7. Xamdamova F.O'. O'zbekiston Respublikasining ayollar huquqlarini ta'minlash va himoya qilish masalalari bo'yicha xalqaro-huquqiy hamkorligi. Avtoref. dis. ...yur.fan.nom. - Toshkent, 2021.- B.15
8. Хамдамова Ф.У., Мирхамидова М.Н. Права женщин: международные стандарты и национальное законодательство республики УЗБЕКИСТАН.-Т.: 2021г. –С.10
9. Гончарова Ю. В. Становление и развитие института защиты прав женщин в системе обеспечения прав человека// Национальный юридический журнал: теория и практика. Декабрь, 2014. – С.47;
10. Давтян М.Д. Борьба с домашним насилием: развитие содержания обязательств государства в рекомендациях Комитета по ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин//Право и современные государства.-2018. -№ 4.-С. 43-66.
11. Заколдаева Е.В. Права женщин на защиту от различных форм дискриминации//Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Юридические науки, no. 1, 2011, pp. 156-163.
12. Рубина И. Е. Международная защита прав женщин. Автореф. дис. ... канд. юр. наук - Петрозаводск, 2001.- 251с.
13. Rebecca Cook. Human Rights of Women: National and International Perspectives. University of Pennsylvania Press, 1994 – 634 p.
14. Поленина С.В. Права женщин в системе прав человека: международный и национальный аспект. – М.: ХПИ “ЭСЛАН”, 2000. //URL: <http://www.owl.ru/win/books/polenina/11.htm> (Murojaat qilingan sana: 23.04.2025).
15. Чеботырева А.С. Международная защита прав женщин: автореф. дис. ... канд. юр. наук. - Москва, 1994.- 21 с.
16. Шведова Н. А. Билль о правах женщин: тридцатилетний юбилей // Женщина в российском обществе. – 2009. – № 3. – С.62.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).